

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä

Asia

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä (HE 26/2016 vp).

Valiokuntakäsittely

Valiokunnan mietintö: Lakivaliokunta (LaVM 5/2016 vp).

Päätös

Eduskunta on hyväksynyt seuraavan lain:

Laki

valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Oikeusapu- ja edunvalvontapiiri

Valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiirit järjestävät oikeusapu- ja edunvalvontapalveluja, joita tuottavat piirien oikeusaputoimistot ja edunvalvontatoimistot, jollei 4 §:stä muuta johdu. Ahvenanmaalla mainitut palvelut tuottaa oikeusapu- ja edunvalvontatoimisto.

Oikeusapupalveluiden järjestäminen on huolehtimista siitä, että oikeusapulaissa (257/2002) ja muualla laissa tai asetuksessa oikeusaputoimistojen tehtäväksi säädettyjä palveluja on tarjolla tasapuolisesti oikeusapu- ja edunvalvontapiirin alueella. Edunvalvontapalveluiden järjestäminen on huolehtimista siitä, että holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) tarkoitettuja edunvalvojan tehtäviä varten on saatavissa alueellisesti riittävä määrä edunvalvontapalveluita.

Eduskunnan vastaus EV 62/2016 vp

Oikeusapu- ja edunvalvontapiirin tehtävänä on vastata oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden tasapuolisesta tarjonnasta oikeusapu- ja edunvalvontapiirin alueella.

Oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä ja niiden toimistoista ja toimipaikoista sekä niistä kunnista, joiden edunvalvontapalveluista oikeusapu- ja edunvalvontapiiri vastaa, säädetään oikeusministeriön asetuksella.

2 §

Oikeusapu- ja edunvalvontapiirin johtaja

Jokaisessa oikeusapu- ja edunvalvontapiirissä on oikeusapu- ja edunvalvontapiirin johtaja sekä tarvittava määrä muuta henkilökuntaa.

Oikeusapu- ja edunvalvontapiirin johtajan kelpoisuusvaatimuksena on oikeustieteen maisterin tutkinto tai muu soveltuva ylempi korkeakoulututkinto, tehtävän edellyttämä monipuolinen kokemus, käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus.

Oikeusministeriö nimittää oikeusapu- ja edunvalvontapiirin johtajan enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Oikeusapu- ja edunvalvontapiirin johtaja nimittää oikeusapu- ja edunvalvontapiirin muun henkilökunnan. Oikeusministeriön asetuksella nimitystoimivallasta voidaan säätää toisin.

Oikeusapu- ja edunvalvontapiirin johtaja vahvistaa piirin työjärjestyksen ja ratkaisee muut piiriä koskevat asiat, jos niitä ei ole säädetty tai työjärjestyksessä määrätty muun virkamiehen ratkaistaviksi.

3 §

Oikeusapu- ja edunvalvontapiirin muut virat

Oikeusaputoimistossa on johtava julkinen oikeusavustaja ja tarvittava määrä muita julkisia oikeusavustajia sekä muuta henkilökuntaa. Edunvalvontatoimistossa on johtava yleinen edunvalvoja ja tarvittava määrä muita yleisiä edunvalvojia sekä muuta henkilökuntaa. Ahvenanmaan oikeusapu- ja edunvalvontatoimistossa on johtava julkinen oikeusavustaja ja tarvittava määrä muuta henkilökuntaa.

4 §

Sopimus oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden tuottamisesta

Oikeusapu- ja edunvalvontapiiri voi oikeusministeriön kanssa neuvoteltuaan ostaa oikeusapu- ja edunvalvontapalveluita, jos se on palveluiden alueellisen saatavuuden tai muun syyn vuoksi tarpeen. Palveluita voidaan ostaa vain siltä, jolla on tehtävään riittävä taito ja voimavarat ja jonka muut tehtävät tai toiminnan luonne ja tarkoitus eivät vaaranna oikeusavun tai edunvalvonnan puolueettomuutta ja asianmukaista hoitamista.

Oikeusapu- ja edunvalvontapiirin on tehtävä 1 momentissa tarkoitettun palvelun tuottajan kanssa sopimus palveluiden tuottamisesta. Sopimus voidaan tehdä määräajaksi tai toistaiseksi.

Sopimusta koskeva riita käsitellään hallintoriita-asiana hallinto-oikeudessa siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Eduskunnan vastaus EV 62/2016 vp

Muu palveluntuottaja kuin edunvalvontatoimisto voi kieltäytyä edunvalvontatehtävästä, jos sen vastaanottaminen olisi selvästi vastoin palvelun tuottamisesta tehtyä sopimusta.

Oikeusaputoimisto tai edunvalvontatoimisto hyvittää vaadittaessa 1 momentissa tarkoitetun palvelun tuottajan päämiehelle mahdollisen palkkioon sisältyvän arvonlisäveron määrän.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun palveluntuottajan palveluksessa olevaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen hoitaessaan tässä laissa tarkoitettuja oikeusapu- ja edunvalvontatehtäviä.

5 §

Virka-apun antaminen

Julkisten oikeusavustajien ja yleisten edunvalvojien on annettava toisilleen pyynnöstä virka-apua.

Oikeusaputoimisto vahvistaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen sekä Euroopan unionin tuomioistuimen oikeusapuhakemukseen tarvittavat Suomessa asuvien henkilöiden tulo- ja varallisuustiedot. Julkiset oikeusavustajat voivat antaa korvauksetta virka-apua ulkomaisille oikeusapuviranomaisille.

6 §

Yleinen ohjaus ja valvonta

Julkisten oikeusapupalveluiden ja yleisten edunvalvontapalveluiden järjestämisen yleinen ohjaus ja valvonta kuuluvat oikeusministeriölle.

2 luku

Oikeusaputoimistot

7 §

Julkisen oikeusavustajan kelpoisuus

Johtavan julkisen oikeusavustajan ja julkisen oikeusavustajan viran kelpoisuusvaatimuksena on oikeustieteen muu ylempi korkeakoulututkinto kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinto sekä riittävä kokemus oikeudenkäyntiavustajan työstä tai tuomarin tehtävien hoitamisesta.

8 §

Julkisen oikeusavustajan valvonta

Julkisen oikeusavustajan tulee rehellisesti ja tunnollisesti täyttää hänelle uskotut tehtävät sekä kaikissa toimeksiannoissaan noudattaa hyvää asianajajatapaa.

Eduskunnan vastaus EV 62/2016 vp

Julkinen oikeusavustaja on asianajajayhdistyksen valvonnan alainen niin kuin asianajajista annetun lain (496/1958) 6, 6 a, 7, 7 a—7 d ja 7 g—7 k §:ssä säädetään asianajajasta. Julkisen oikeusavustajan oikeuteen hakea muutosta valvonta-asiassa annettuun ratkaisuun sekä tällaisen muutoksenhaun käsittelyyn sovelletaan, mitä mainitun lain 10 §:ssä säädetään.

9 §

Julkisen oikeusavustajan muu toiminta

Julkinen oikeusavustaja ei saa olla osakkaana, yhtiömiehenä eikä jäsenenä asianajotoimintaa harjoittavassa yhtiössä tai muussa yhteisössä. Hänellä ei myöskään saa olla muuta sellaista tehtäväänsä haittaavaa palkallista tointa, josta on oikeus kieltäytyä.

10 §

Muut kuin oikeusapulaissa tarkoitetut asiakkaat

Oikeusaputoimisto voi antaa oikeudellista apua muullekin kuin oikeusapulaissa tarkoitettuun oikeusapuun oikeutetulle henkilölle, jos siihen on palvelun hakijan kannalta tai oikeusaputoiminnan asianmukaisen järjestämisen kannalta perusteltua syytä. Tällöin palveluista peritään korvaus, joka vastaa paikkakunnalla perittävää keskimääräistä asianajopalkkiota. Tässä pykälässä tarkoitettujen asiakkaiden avustaminen ei saa haitata oikeusapulain mukaisten palvelujen antamista.

11 §

Julkisen oikeusavustajan esteellisyys

Julkisen oikeusavustajan esteellisyydestä on voimassa, mitä asianajajan esteellisyydestä säädetään ja määrätään.

Oikeusapu- ja edunvalvontapiirin eri oikeusaputoimistoissa työskentelevät julkiset oikeusavustajat voivat avustaa vastapuolia, jolleivät he yksittäisessä asiassa ole esteellisiä.

12 §

Oikeusavun hakijan ohjaus erityistilanteissa

- Oikeusavun hakija ohjataan toisen oikeusaputoimiston tai yksityisen avustajan puoleen:
- 1) jos julkinen oikeusavustaja on esteellinen toimimaan asiassa;
  - 2) jos sen oikeusaputoimiston, jonka puoleen hakija on kääntynyt, julkiset oikeusavustajat eivät työtilanteensa takia voi hoitaa kiireellistä asiaa;
  - 3) jos julkisen oikeusavustajan ja oikeusavun pyytäjän väliltä puuttuu keskinäinen luottamus;
  - 4) jos siinä oikeusaputoimistossa, jonka puoleen hakija on kääntynyt, ei kyetä tarjoamaan palveluja hakijan omalla kielellä suomeksi tai ruotsiksi;
  - 5) muusta perustellusta syystä.

Eduskunnan vastaus EV 62/2016 vp

Muussa kuin tuomioistuimessa käsiteltävässä asiassa hakija ohjataan 1 momentin mukaisissa tilanteissa toiseen oikeusaputoimistoon, jos lähin oikeusaputoimisto on kohtuullisen asiointimatkan päässä. Muussa tapauksessa hakija ohjataan yksityisen avustajan puoleen.

13 §

Oikeusavustajan ratkaisuvallta

Johtava julkinen oikeusavustaja tai julkinen oikeusavustaja ratkaisee ne asiat, jotka oikeusapulain nojalla ratkaistaan oikeusaputoimistossa. Johtava julkinen oikeusavustaja voi kirjallisesti määrätä muun virkamiehen ratkaisemaan oikeusapuhakemukset selvissä asioissa. Jos hakemuksen ratkaiseminen on tulkinnanvaraista, se on siirrettävä julkisen oikeusavustajan ratkaistavaksi.

Johtava julkinen oikeusavustaja tekee päätöksen oikeusapulain 10 §:n 2 momentin mukaisen pyynnön esittämisestä rahalaitokselle. Päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

14 §

Selvitys tietojen suojauksesta

Ennen oikeusapulain 10 §:n 3 momentissa tarkoitettua teknisen käyttöyhteyden avaamista veroviranomaisen tai Kansaneläkelaitoksen henkilörekisteriin oikeusapu- ja edunvalvontapiiriin esitettävä rekisterinpitäjälle selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

3 luku

Edunvalvontatoimistot

15 §

Yleisen edunvalvojan kelpoisuus ja tehtävät

Yleisellä edunvalvojalla tulee olla sellainen taito, kokemus ja koulutus, jota tehtävän asianmukainen hoitaminen edellyttää. Oikeusapu- ja edunvalvontapiiriin johtavan yleisen edunvalvojan virkaan koulutuksena edellytetään soveltuvaa ylempää korkeakoulututkintoa ja yleisen edunvalvojan virkaan soveltuvaa korkeakoulututkintoa.

Yleiseen edunvalvojaan sovelletaan, mitä holhoustoimesta annetussa laissa säädetään edunvalvojasta, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Eduskunnan vastaus EV 62/2016 vp

16 §

Yleisen edunvalvojan määrääminen tehtävään

Määräys edunvalvojan tehtävään annetaan 1 §:n 4 momentin mukaisen oikeusapu- ja edunvalvontapiirin yleiselle edunvalvojalle. Määräys toimitetaan oikeusapu- ja edunvalvontapiiriin työjärjestyksessä määrättyyn edunvalvontatoimistoon tai työjärjestyksessä määrätylle muulle palvelun tuottajalle.

Edunvalvontamääräykset jaetaan oikeusapu- ja edunvalvontapiirin palvelun tuottajien kesken päämiehen kotikunnan, kielen, asian laadun tai muiden vastaavien seikkojen perusteella. Tarkempia säännöksiä edunvalvontamääräysten jakamisesta voidaan antaa oikeusministeriön asetuksella.

Päämiehen edun erityisestä syystä sitä vaatiessa edunvalvojaksi voidaan määrätä myös muun kuin 1 §:n 4 momentissa tarkoitetun piirin yleinen edunvalvoja. Ennen määräyksen antamista muuta oikeusapu- ja edunvalvontapiiriä tulee sopivalla tavalla kuulla.

Palvelun tuottaja määrää, mitä yleisen edunvalvojan virkaa tai tehtävää määräys koskee. Palvelun tuottajan tulee viipymättä ilmoittaa holhousviranomaiselle ja päämiehelle määräyksen vastaanottamisesta ja palvelun tuottajan antaman määräyksen muuttamisesta. Lisäksi tulee ilmoittaa edunvalvojan nimike ja järjestysnumero.

Holhustoimesta annetun lain 5 §:ssä suostumuksen antamisesta säädettyä ei sovelleta oikeusapu- ja edunvalvontapiiriin edunvalvontatoimiston yleisen edunvalvojan määräämiseen. Tuomioistuimen tai holhousviranomaisen tulee kuitenkin sopivin tavoin kuulla muuta palvelun tuottajaa ennen edunvalvojan tehtävää koskevan määräyksen antamista.

Jos edunvalvojan tehtävä siirretään oikeusapu- ja edunvalvontapiiriin sisällä palvelun tuottajan yleiseltä edunvalvojalta toiselle tai edunvalvontatoimiston yleiseltä edunvalvojalta toisen edunvalvontatoimiston yleiselle edunvalvojalle, ei holhustoimesta annetun lain 48 §:n 1 momentin ja 52 §:n säännöksiä omaisuusluettelon ja päätöstilin antamisesta sovelleta.

17 §

Yleisen edunvalvojan esteellisyys

Yleinen edunvalvoja on esteellinen edustamaan päämiestä, jos hän on itse edustanut vastapuolta samassa tai muussa sellaisessa asiassa, jossa tietoon tulleilla seikoilla voi olla merkitystä asiassa. Yleinen edunvalvoja voi edustaa päämiestään, vaikka vastapuolta edustaa toinen saman palvelun tuottajan palveluksessa oleva yleinen edunvalvoja.

Yleisen edunvalvojan esteellisyyteen sovelletaan tämän lisäksi, mitä holhustoimesta annettussa laissa säädetään edunvalvojan esteellisyydestä.

18 §

Oikeus palkkioon

Kun edunvalvojana on yleinen edunvalvoja, oikeus holhustoimesta annetun lain 44 §:ssä tarkoitettuun palkkioon ja korvaukseen päämiehen varoista kuuluu sille, jonka palveluksessa edunvalvoja on.

Eduskunnan vastaus EV 62/2016 vp

19 §

Tietojen saanti teknisen käyttöyhteyden avulla

Edunvalvontatoimiston yleisellä edunvalvojalla on oikeus saada Verohallinnolta ja Kansaneläkelaitokselta holhoustoimesta annetun lain 89 §:n 1 momentissa tarkoitettut tiedot teknisen käyttöyhteyden avulla. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista henkilörekisteriin oikeusapu- ja edunvalvontapiiriin on esitettävä rekisterinpitäjälle selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

4 luku

Erinäiset säännökset

20 §

Tietojen luovuttaminen ja salassapito

Oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden tuottaja, jota tarkoitetaan 4 §:n 1 momentissa, on velvollinen antamaan oikeusapu- ja edunvalvontapiirille sopimuksen noudattamisen valvontaa varten tarpeelliset tiedot toiminnastaan.

Edunvalvontapalveluiden tuottajan salassapitovelvollisuuteen sovelletaan, mitä edunvalvojan salassapitovelvollisuudesta säädetään holhoustoimesta annetun lain 92 §:ssä.

21 §

Tarkemmat säännökset

Oikeusministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä oikeusapu- ja edunvalvontapiiriin johtajan sekä johtavan julkisen oikeusavustajan ja johtavan yleisen edunvalvojan tehtävistä ja sijaisista, oikeusapu- ja edunvalvontapiiriin muusta henkilöstöstä ja henkilöstön kelpoisuudesta ja tehtävistä, tulojen ja menojen hyväksymisestä sekä henkilöstön virka- tai työsuhdetta koskevasta päätösvallasta. Lisäksi oikeusministeriön asetuksella voidaan säätää oikeusapu- ja edunvalvontapiiriin johtoryhmästä ja sen tehtävistä.

Työskentelyn järjestämisestä oikeusapu- ja edunvalvontapiirissä määrätään tarkemmin oikeusapu- ja edunvalvontapiiriin työjärjestyksessä.

22 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan valtion oikeusaputoimistoista annettu laki (258/2002) sekä holhoustoimien edunvalvontapalveluiden järjestämisestä annettu laki (575/2008).

Eduskunnan vastaus EV 62/2016 vp

23 §

Siirtymäsäännökset

Yleisellä edunvalvojalla tämän lain voimaantullessa oleviin edunvalvojan määräyksiin sovelletaan 16 §:n 1 momentissa määräyksen antamisesta säädettyä. Vastaanottavan palvelun tuottajan tulee ilmoittaa holhousviranomaiselle edunvalvojan nimike ja edunvalvojan järjestysnumero. Holhoustoimesta annetun lain 48 § 1 momentin ja 52 §:n säännöksiä omaisuusluettelon ja päätösten antamisesta ei tällöin sovelleta.

Muualla laissa tai asetuksessa oleva viittaus 22 §:n 2 momentilla kumottuun lakiin tarkoittaa tämän lain voimaantulon jälkeen viittausta tähän lakiin. Muualla laissa tai asetuksessa oleva viittaus valtion oikeusaputoimistoon tarkoittaa tämän lain voimaan tultua oikeusapu- ja edunvalvontapiiriä.

Helsingissä 24.5.2016

Eduskunnan puolesta

puhemies

pääsihteeri